

TANULMÁNY

A kerületi előljárásságok mullja, jelene és jövője

IRTA: DR. SPANNBERGER ALAJOS

I. kerületi előljáró.

III.

A kerületi előljárásság a polgársággal szoros kapcsolatot tartó hatósági szerv. A kerületi hatóság képviselője: a kerületi előljáró, helyi hatósági jogkörű helyi ismeretek birtokában és a polgárság életviszonyainak ismeretében, egyéni felelősség mellett közvetlenül gyakorolja, ezért a kerületi előljárók hatáskörének újabb szabályozásáról közeljövőben meghozandó törvénynek fel kellene ruháznia a kerületi előljárók értekezletét oly hatósági jelleggel, hogy ez a testület a kerületi közigazgatás körébe tartozó ügyekben kötelező erejű, elvi jelentőségű megállapításokat hozhasson. Ezirányban, a fővárosi törvény előkészítésének időszakában, a kerületi előljárók javaslataikban ismételtelen indokolt előterjesztéseket tettek.

Az ilyen elvi jelentőségű megállapítások kötelező ereje egyes közigazgatási joggal kapcsolatos perjogi kérdések megoldásául, illetve a közigazgatással szoros kapcsolatba jöhető egyéb speciális jogi vonatkozásoknak szabályozásául is szolgálhatna. Ime, egy kiragadott példa: A polgári perrendtartás 112. §-a a szegénység megadását, vagyis a bírói jogvédelem és ügyvéd igénybevételének in-

gyenességét, valamint a perköltségek viselése alóli mentesítést ahhoz a feltételhez köti, hogy a folyamodó fél jövedelme ne legyen nagyobb, mint a „lakhelyén szokásos közönséges napszám”. Budapestten ezt a közönséges napszámot a Központi Vásáreszernok Központi Igazgatósága jegyzi, de különféle változatokban, úgymint: a férfinapszám napszámámbere 2-4 pengő ellátással, 2,5-6,4 pengő ellátás nélkül; a nőnapszám napszámámbere 1,4-4 pengő ellátással, 1,2-5 pengő ellátás nélkül; mosónő napszáma 4-7 pengő ellátással, 6-8 pengő ellátás nélkül, az 1930. évi október havi jegyzése szerint. Már most feltehető a kérdés ez adatok mellett, mi tulajdonképpen a közönséges napszám? Nem marad más hátra, minthogy e különböző napszámjegyzések közös nevezőre hozásának. Ki végezze ezt? Vagyis következőképpen nincs oly szerv székesfővárosunk közigazgatásában, amely e kerületi előljárásságok egyöntetű eljárását elvi jelentőségű határozat kimondásával szabályozná a szegénység megadásául szolgáló szegénységi bizonyítványok kiállításánál, oly értelemben, hogy megállapíthatnák, mely napszámjövdelem lenne a szóbanlévő bizonyítványok kiállításánál alapul veendő.

A kerületi előljárásságok megalakítása után a fejlődési folyamat az intéző körök némi nyugtalanságának is okozója volt, mert átértékelték a törvény 25. §-ában foglalt rendelkezések végre nem hajtásával járó következményeket. Ezt mutatja egy 1914. évbéli törekvés, amikor ismét a tör-

vényhatósági bizottság napirendjén szerepelt a jelzett értekezletek megtartásának és az oldódó kapcsolatok egybefűzésének szükségessége. Ekkor érte néhai Hanvai Sándor kerületi előljárót az a kitüntetés, hogy a közgyűléstől nyert meghatalmazás alapján, mint a polgármester helyettese látta el a kerületi előljárásságok ellenőrzését. Ez a megoldás azonban nem volt alkalmas a kerületi és központi igazgatás közti kapcsolat kiépítésére, mert Hanvai Sándor kerületi előljárói minőségében a tanács tagja nem lehetett, így a központi igazgatásban a kerületi előljárásságok érdekeinek csak közvetve s nem közvetlenül állt módjában esetleg érvenyt szerezni.

E törekvés célját veszítve a kezdetű világégés idején hangtalanul összeomlott és e nagy kataklizmus romja eltemette. A kerületi előljárásságok fontossága a háború által kialakított üzemes, központi igazgatással szemben elhalványult. Ezóta maradt nyitott kérdés napjainkig, miképpen szabályoztassék a kerületi közigazgatási tevékenységnek a központi közigazgatáshoz való viszonya és miképpen nyerjen képviselést a kerületi közigazgatás a központi igazgatásban?

Erre a kérdésre válaszunk: Az 1893. évi XXXIII. törvények a kerületi előljárásságok kialakítását akkor eszközölte, amikor székesfővárosunk fejlődését előidéző okok hatásait csak elsőben éreztették a közigazgatási berendezkedés akkori állapottal szemben. Azóta csaknem négy évtized telt el és ezalatt arról győződünk meg, hogy a fejlődés és a pol-

gárságnak azzal együttjáró igénye, hogy a közigazgatás tagozott legyen, nem hanyatlik, hanem megújuló erővel érvényesül.

Székesfővárosunk további fejlődésének lehetőségét tehát abban látjuk biztosítva, ha Baross Gábor idealizmusában fogant 1893. évi XXXIII. törvényeikk szellemében fogja a törvényhozás a kerületi előljáró hatáskörének újabb szabályozását megoldani.

Székesfővárosunk közigazgatási szervezetében a fejlődés kiváltotta differenciálódás ugyanis két főlértékű juttatott kifejezésre a központi és kerületi hatóságok között. A központi szerv inkább kulturális és a város gazdasági életének egyik hatalmas tényezőjévé emelkedett, a kerületi előljárásságok pedig a szorosabb értelemben vett közigazgatás mezején átvették a művelő munkát.

Kívánatosnak tartjuk hangsúlyozni tehát, hogy a székesfővárosi és az egész magyar közigazgatás szempontjából is fontos közhatalmi szervek élére oly vezetők állíttassanak, akik kellő közigazgatási tapasztalattal rendelkezve, a polgárság életének és vagyonának megóvására képesek.

Ennek a kívánalomnak érvényre jutását óhajtott biztosítani az 1893. évi XXXIII. törvények 5. és 6. szakasza, amelyek meghatározzák a kerületi előljárói állás betöltésének módozatait. E törvény szerint a kerületi előljárót a törvényhatósági bizottság élethossziglan választja. A választás titkos szavazással folyik,

az állás betöltése általános szótöbbség elnyerésével történik. A törvényhozás 1893-ban a kerületi előljárók állásának betöltését ezek szerint ugyanannak a testületnek közreműködésére bízta, amely hasonló eljárásával a székesfőváros közigazgatása fejének: a polgármesternek megválasztására hivatott.

Ez a rendelkezés a székesfőváros akkori fejlődési fokán a kerületi előljárók közigazgatási szempontból fontossá váló személyének kiemelésére irányult. Fokozottabban kell érvényesülni a kiválogatás elvének a jelenben, amikor számolni kell a lakosság további szaporodásával, az ipari élet fellendülésével, a technika haladásával, a kerületi előljárásság hatáskörének mindezen tényezőkkel összefüggésben álló kiterjedésével. Székesfővárosunk fejlődésével egyre fontosabbá váló közhatalmi szerv vezetőkként tehát oly egyéneket igényel, akik a szellemi élet terén is számottevő tényezők és akiknek kiválósága lehetővé teszi, hogy a hatósági intézkedések egyéni jogokat meg ne sértsenek, hanem fizikai és társadalmi életnyilvánulásokra való kihatásukban a polgárságot megóvják minden erkölcsi, jogi károsodástól.

A kerületi előljáró a közönséggel szemben a hatóság megszemélyesítője, a székesfőváros közönségének pedig hatóságokkal szembeni képviselője.

(Folytatjuk.)